

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KONUSUNUN TÜRK MUHASEBE SİSTEMİNDE STANDARDİZASYONEL KURUMSALLAŞMASI

İ. Melih Baş

Prof. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, Türkiye, e-mail: melihbas@arel.edu.tr

İşletmelerin sorumluluk almak ve toplum beklentilerine yanıt verebilmek için çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) konularına ilişkin etkilerini açıkladıkları entegre raporları ya da sürdürülebilirlik raporları birbiri ardına yayımlanmaya başladı. Bu raporlama çalışması dilimize ÇSY olarak geçen ve genelde İngilizce'den gelen kısaltmayla ESG raporlaması adıyla tanınmıştır. Bu raporlama çalışmalarındaki içerik ve biçimler gönüllülük bağlamında olduğunda çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örnekte, tam açıklama yerine yetersiz açıklama kaynaklı saydamlık sorunu, amaç-hedef ve göstergelerin ölçüme dayalı olarak paylaşılmaması, uluslararası genel kabul görmüş sistemlere (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları vb.) ya hiç ya da kısmen entegrasyon, bu sorunlar nedeniyle doğan karşılaştırılabilirlik ve güvenilirlik sorunları vb.

İşte bu nedenle muhasebe alanında bir raporlama standardizasyonu sorunu ortaya çıkmıştır.

ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA ALANINDAKİ KURUMSALLAŞMA

Bu bağlamda Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kurulu (IFRS) bir takım standartlar yayınlamaya başladı. Bunların biri "Sürdürülebilirlik ile ilgili finansal bilgilere ait genel açıklama gereklilikleri (IFRS1)", bir diğeri "İklimle ilgili açıklamalar (IFRS1)". Bu standartlar halen tam kesinleşmiş değil. Bu çalışmalarda Dünya Ekonomik Forumu tarafından geliştirilmiş metrikler de göz önüne alındı.

IFRS bu konudaki çalışmaları yürütmek için 2021 yılı sonunda bir Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB) oluşturdu. Bu Kurul, sadece yatırımcılar için değil bunun ötesinde daha geniş sosyal paydaşları kapsayacak biçimde sürdürülebilirlik bilgilendirilmesine hizmet edecek biçimde standardizasyon işlevini üstlendi. ISSB öncelikle bu konuda daha önceden çalışagelen "Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu (SASB)" ve giderek onun birleştiği Değer Raporlama Vakfı (VRF)'nın hazırladığı 77 adet sektörel bazlı standardı (ve giderek o standartlardaki 981 adet metriği -ölçüm göstergesini-) benimsedi.

Citation/Atf: BAŞ, İ. M. (2023). SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KONUSUNUN TÜRK MUHASEBE SİSTEMİNDE STANDARDİZASYONEL KURUMSALLAŞMASI. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 133(6): 97-105

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
İ. Melih Baş
E-mail: melihbas@arel.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA ALANINDAKİ KURUMSALLAŞMA

Bu doğrultuda Kamu Gözetimi Kurumu 4.6.2022 tarihinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda yapılan değişikliklerle; Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarını belirlemeye ve yayımlamaya yetkili kılınmıştır. Ardından 9.11.2022 tarihinde 660 sayılı KHK 'da yapılan değişikliklerle ise; gerektiğinde değişik işletme büyüklükleri ve sektörler itibarıyla farklı düzenlemeler yapma ve sürdürülebilirlik raporlarına ilişkin denetim yapacakları yetkilendirme ve gözetime tabi tutma yetkisine sahip kılınmıştır. 28/03/2023 tarihi itibarıyla da **Sürdürülebilirlik Standartları Dairesi Başkanlığı** kurularak etkinliklere başlanmıştır.

Bu daire aşağıdaki görevleri yürütecektir:

- Uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının oluşturulmasına ve yayımlanmasına ilişkin çalışmaları yapmak.
- Görev alanıyla ilgili ikincil düzenlemelere yönelik çalışmaları yapmak.
- Mevzuat taslaklarını standartlara uyumu açısından değerlendirmek ve diğer kamu kurumlarının Kurulca onaylanacak düzenlemelerine ilişkin çalışmaları yapmak.
- Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına ilişkin dijital Taksonomi oluşturmak.
- Ulusal ve uluslararası uygulama ve gelişmelerin izlenmesine, uluslararası kuruluşlarla ve diğer ülkelerin ilgili kurumlarıyla iş birliği yapılmasına ve gerektiğinde bu kuruluşlara üye olunmasına ilişkin görev alanıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
- Faaliyet alanıyla ilgili olarak sürdürülebilirlik raporlaması yapacak işletmeler bünyesinde söz konusu alanda çalışma yapacak nitelikteki kişilere ilişkin düzenleme yapmak.
- Sürdürülebilirlik raporlamasına ve güvence denetimlerine ilişkin farkındalığı artırmak ve uygulamada yaşanan aksaklıkları gidermek amacıyla uygulama rehberleri oluşturmak, bilgilendirici dokümanlar oluşturmak eğitim, seminer, konferans ve diğer etkinlikleri düzenlemek.

SSDB'nın çalışmalarına bakıldığında,

- IFRS1 VE IFRS2'nin taslak metin çevirilerinin yayınlanması,
- Soru ve Cevaplarla Sürdürülebilirlik dokümanı yayınlanması,
- İklimle İlgili Risklerin Finansal Raporla Üzerindeki Etkisi dokümanı yayınlanması,
- 2022 Başı İtibariyle Mevcut Durum Hakkında IFAC-AICPA-CIMA Ortak Raporu'nu (İngilizce) yayınlaması
- Süreklilik kavramı ışığında Sürdürülebilirlik konusunun ele alınışına ait bir kurum içi tez çalışmasının yayınlanması gibi yayın faaliyetleri görülmektedir.

Makalemizin geri kalan kısmında öncelikle IFRS S1 ve IFRS S2'ye kısaca bakıp, sonra da ESG (ÇSY) modeline bir kısa eleştiri yapıp farklı bir model önereceğiz.

IFRS S1 Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler

Standardın başında yer alan Amaç maddesinde Standart'ın amacı şöyle belirtilmektedir:

UFRS S1 Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler'in amacı, genel amaçlı finansal raporlamanın aslı kullanıcılarının işletmenin - ve işletmeye kaynak sağlanıp sağlanmayacağına karar verirken faydalı olan sürdürülebilirlikle ilgili ciddi riskler ve fırsatlar hakkında bir işletmenin bilgi açıklamasını zorunlu kılmaktır. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgi, finansal tablolarda raporlanan bilgiden daha kapsamlıdır ve aşağıdakilere ilişkin bilgileri içerebilir: (a) Bir işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili risklere ve fırsatlara ilişkin yönetişi mi ile bunları ele alma stratejisi, (b) İlgili finansal tablolara alınma kriterlerini henüz karşılamayan gelecekte nakit giriş ve çıkışına neden olabilecek işletme tarafından alınan kararları, (c) İşletmenin, insanlar, gezegen ve ekonomiyle olan ilişkileri ile bunlar üzerindeki etkileri ve bağımlılıkları gibi üstlendiği eylemlerin bir sonucu olarak itibarı, performansı ile beklentileri ve (d) İşletmenin bilgiye dayalı varlıklarının geliştirilmesi. 7 Bu Standart sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin açıklanmasının esasını da belirler. Bu bilgiler: (a) Hem işletmenin sürdürülebilirlikle

ilgili önceki dönem finansal bilgileriyle hem de diğer işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgileriyle karşılaştırılabilir ve (b) İşletmenin genel amaçlı finansal raporlamasında yer alan diğer bilgilerle bağlantılıdır.

Ardından gelen Kapsam maddesi'nde ise kapsam özetle şöyle belirtilmektedir:

Bir işletme, sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgileri UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartlarına uygun olarak hazırlarken ve açıklarken bu Standardı uygular. Bir işletme, ilgili finansal tablolarını UFRS Muhasebe Standartlarına veya diğer Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine uygun olarak hazırlaması durumunda, UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartlarını uygulayabilir. Genel amaçlı finansal raporlamanın aslı kullanıcıları tarafından bir işletmenin kurumsal değerine ilişkin muhakemelerini etkilemesi makul ölçüde beklenmeyen sürdürülebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlar bu Standardın kapsamı dışındadır. Bu Standart, kamu iktisadi teşekkülleri de dahil olmak üzere kâr amaçlı işletmeler için uygun bir terminoloji kullanır. Özel sektörde veya kamu sektöründe kâr amacı gütmeyen faaliyetleri olan işletmelerin bu Standardı uygulaması durumunda, UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartlarını uygularken bazı açıklama maddeleri için kullanılan tanımları değiştirmeleri gerekebilir.

Standardın Temel İçerik maddesine bakalım.

Başka bir UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standardı aksine izin vermedikçe veya gerektirmedikçe, işletmenin aşağıdakilere ilişkin açıklamalar yapacağı belirtilmiştir:

(a) yönetim—işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları izlemek ve yönetmek için kullandığı yönetim süreçleri, kontroller ve prosedürler,

(b) strateji—kısa, orta ve uzun vadede işletmenin iş modelini ve stratejisini etkileyebilecek sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları ele alma yaklaşımı,

(c) risk yönetimi—işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili riskleri belirlemek, değerlendirmek ve yönetmek için kullandığı süreçler ve

(d) ölçütler ve hedefler—zaman içinde sürdürü-

lebilirlikle ilgili riskler ve fırsatlarla ilgili olarak işletmenin performansını değerlendirmek, yönetmek ve izlemek için kullanılan bilgiler.

Yönetişime ilişkin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları izlemek ve yönetmek için kullanılan yönetim süreçlerini, kontrollerini ve prosedürlerini anlamalarına olanak sağlamaktır.

Stratejiye ilişkin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının bir işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili ciddi riskleri ve fırsatları ele alma stratejisini anlamalarına olanak sağlamaktır.

İşletme; genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının kısa, orta veya uzun vadede, işletmenin iş modelini, stratejisini ve nakit akışlarını, finansmana erişimini ve sermaye maliyetini etkilemesi makul ölçüde beklenen sürdürülebilirlikle ilgili ciddi **riskler ve fırsatları** anlamalarını sağlayan bilgileri açıklamalıdır. İşletme, özellikle aşağıdakileri açıklamalıdır: (a) Sürdürülebilirlikle ilgili ciddi risklerin ve fırsatların tanımı ile bunların her birinin kısa, orta veya uzun vadede, işletmenin iş modelini, stratejisini ve nakit akışlarını, finansmana erişimini ve sermaye maliyetini etkilemesini makul ölçüde beklenebileceği zaman dilimi ve (b) Kısa, orta ve uzun vadenin nasıl tanımlandığı ve bu tanımların işletmenin stratejik planlama dönemleri ve sermaye tahsis planlarıyla nasıl bağlantılı olduğu.

Ölçütler ve hedeflere ilişkin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının bir işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili ciddi risklerini ve fırsatlarını nasıl ölçtüğünü, izlediğini ve yönettiğini anlamasına olanak sağlamaktır. Bu açıklamalar, belirlenen hedeflere yönelik ilerleme de dâhil olmak üzere kullanıcıların, işletmenin kendi performansını nasıl değerlendirdiğini anlamalarına olanak sağlar. Ölçütler; geçerli diğer herhangi bir UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standardında tanımlanan veya diğer kaynaklardan belirlenen ölçütleri ve işletmenin kendisi tarafından geliştirilen ölçütleri içerir. İşletme, kendi iş modeline uyumlu ve sürdürülebilirlikle ilgili belirli risklerle veya fırsatlarla ilgili faali-

yetlerine uygulanan ölçütleri belirlemelidir. Bazı işletmelerin çok çeşitli faaliyetleri vardır ve bu nedenle, birden fazla sektör için geçerli olan ölçütleri uygulaması gerekebilir.

Bir işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları, ilgili genel amaçlı finansal tablolarda olduğu gibi aynı raporlayan işletme için olmalıdır. Örneğin, raporlayan işletme bir grup ise, konsolide finansal tablolar bir ana ortaklık ve onun bağlı ortaklıkları için olacaktır; sonuç olarak, bu işletmenin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının kurumsal değeri değerlendirmelerine olanak sağlar. İşletme, sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların ilgili olduğu finansal tabloları açıklamalıdır. Ölçü birimi olarak para birimi belirtildiğinde, işletme finansal tablolarının sunum para birimini kullanmalıdır.

İşletme, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının, sürdürülebilirlikle ilgili çeşitli riskler ve fırsatlar arasındaki bağlantıları ve bu riskler ve fırsatlar hakkındaki bilgilerin genel amaçlı finansal tablolardaki bilgilerle nasıl ilişki olduğunu değerlendirmelerine olanak sağlayan bilgileri sağlamalıdır.

Sürdürülebilirlikle ilgili tam bir finansal açıklamalar seti, bir işletmenin maruz kaldığı sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları gerçeğe uygun bir şekilde sunmalıdır. Gerçeğe uygun sunum, bu Standartta belirtilen ilkelere uygun olarak sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve fırsatların gerçeğe uygun bir şekilde gösterilmesini gerektirir. UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartlarının uygulanmasıyla, gerektiğinde ek açıklamalar yapılarak, gerçeğe uygun bir sunum sağlayan sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların ortaya çıkacağı varsayılır.

Raporlamada önemlilik ilkesine uyulması ve karşılaştırılabilir bilgi sunulması gereklidir. Raporlama sıklığı da finansal raporlamayla aynı olmalıdır.

Ölçütler doğrudan ölçülemediğinde ve yalnızca tahmin edilebildiğinde, ölçüm belirsizliği ortaya çıkar. Makul tahminlerin kullanımı, sürdürülebilirlikle ilgili ölçütlerin hazırlanmasının temel bir parçasıdır ve tahminlerin doğru bir şekilde tanımlanması ve açıklanması durumunda bilgi-

nin faydasını azaltmaz. Yüksek düzeydeki bir ölçüm belirsizliği bile, bu tür bir tahminin faydalı bilgi sağlamasını engellemez. İşletme, açıklamış olduğu ve önemli tahmin belirsizliği içeren ölçütleri belirler ve bu tahmin belirsizliklerinin kaynağı ve yapısı ile bu belirsizlikleri etkileyen faktörleri açıklamalıdır. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalar, finansal veri ve varsayımları içerdiğinde, bu tür finansal veri ve varsayımlar, mümkün olduğu ölçüde, işletmenin finansal tablolarındaki ilgili finansal veri ve varsayımlarla tutarlı olmalıdır.

İşletme, uygulamada mümkün olduğu sürece, açıklanan geçmiş dönem (dönemler) için karşılaştırmalı olarak açıklanan tutarları yeniden düzenleyerek önemli geçmiş dönem hatalarını düzeltilmelidir.

IFRS S1 Standardı taslağında EK-A'da bir sözlükçe (tanımlanan terimler) yer almaktadır. EK-B'de ise Yürürlük tarihi yer almakta, EK-C'de "Sürdürülebilirlikle ilgili faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri (İhtiyaca uygunluk, Önemlilik, Gerçeğe uygun sunum, Karşılaştırılabilirlik, Doğrulanabilirlik, Zamanında sunum, Anlaşılabilirlik) açıklanmaktadır.

IFRS S2 İklimle İlgili Açıklamalar

Bu UFRS S2 İklimle İlgili Açıklamalar Standardı'nın Amaç maddesinde standardın amacı, işletmenin iklimle ilgili maruz kaldığı ciddi risklere ve fırsatlara ilişkin bilgi açıklamasını zorunlu kılmak ve işletmenin genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının: (a) İklimle ilgili ciddi risklerin ve fırsatların işletmenin kurumsal değeri üzerindeki etkilerini değerlendirmesine, (b) İşletmenin kaynaklarının kullanımının ve bunlara karşılık gelen girdilerin, faaliyetlerin, çıktıların ve sonuçların işletmenin iklimle ilgili ciddi risklere ve fırsatlara verdiği karşılığı ve bunları yönetme stratejisini nasıl desteklediğini anlamasına ve (c) İşletmenin planlamasını, iş modelini ve faaliyetlerini iklimle ilgili ciddi risklere ve fırsatlara uyarlama yeteneğini değerlendirmesine olanak sağlamak olarak açıklanmıştır.

İşletme, iklimle ilgili açıklamaları UFRS S1 Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümleri'ne uygun olarak hazırlarken ve açıklarken bu Standardı uygulamalıdır.

Standard'ın Kapsam maddesi ise şöyle açıklanmıştır:

Bu Standart aşağıdakiler için uygulanır: (a) Aşağıdakiler dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere işletmenin iklimle ilgili maruz kaldığı riskler: (i) İklim değişikliğinden kaynaklanan fiziksel riskler (fiziksel riskler) ve (ii) Düşük karbonlu ekonomiye geçişle ilgili riskler (geçiş riskleri) (b) İşletme için mevcut iklimle ilgili fırsatlar

Bu standart'ta da dört bölüm mevcut: Yönetişim, Strateji, Riskler ve Ölçüm.

Standartta özellikle iklimle ilgili kısımlara bakalım. Standartın 9-12. Maddelerinde İklim ile ilgili riskler ve fırsatlar düzenlenmiş. Şöyle ki;

“9) İşletme, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının kısa, orta veya uzun vadede, işletmenin iş modelini, stratejisini ve nakit akışlarını, finansmana erişimini ve sermaye maliyetini etkilemesi makul ölçüde beklenen iklimle ilgili ciddi riskler ve fırsatları anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar. İşletme, özellikle aşağıdakileri açıklar: (a) İklimle ilgili ciddi risklerin ve fırsatların tanımı ile bunların her birinin kısa, orta veya uzun vadede, işletmenin iş modelini, stratejisini ve nakit akışlarını, finansmana erişimini ve sermaye maliyetini etkilemesini makul ölçüde beklenebileceği zaman dilimini. (b) Kısa, orta ve uzun vadenin nasıl tanımladığı ve bu tanımların işletmenin stratejik planlama dönemleri ve sermaye tahsis planlarıyla nasıl bağlantılı olduğunu. (c) Belirlenen risklerin fiziksel riskler mi yoksa geçiş riskleri mi olduğunu. Örneğin, akut fiziksel riskler, siklonlar ve seller gibi olağandışı hava olaylarının artan şiddetini içerebilir ve kronik fiziksel risklerin örnekleri arasında yükselen deniz seviyeleri veya yükselen ortalama sıcaklıklar sayılabilir. Geçiş riskleri; düzenleyici, teknolojik, piyasa, yasal veya itibar risklerini içerebilir.

10) İşletme, 9 (a) paragrafında açıklanan iklimle ilgili ciddi riskleri ve fırsatları belirlerken, sektör açıklama hükümlerinde tanımlanan açıklama konularına atıfta bulunur (Ek B).

11) İşletme, 12-15 paragraflarında yer alan hükümleri karşılamak üzere açıklamaları hazırlarken, 20'nci paragrafta açıklandığı şekliyle, sektörler arası ölçüt kategorilerinin uygulanabilirliğine ve açıklama konularıyla ilişkili sektöre

dayalı ölçütlere atıfta bulunur ve bunları dikkate alır.

12) İşletme, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının, iklimle ilgili ciddi risk ve fırsatların işletmenin iş modeli üzerindeki mevcut ve beklenen etkilerine ilişkin değerlendirmeyi anlamalarına olanak sağlayan bilgileri açıklar. İşletme özellikle aşağıdakileri açıklar:

(a) İklimle ilgili ciddi risk ve fırsatların işletmenin değer zinciri üzerindeki mevcut ve beklenen etkilerinin tanımı ve (b) İklimle ilgili ciddi risklerin ve fırsatların işletmenin değer zincirinde nerede yoğunlaştığına dair tanımı (örneğin, coğrafi alanlar, tesisler veya varlık türleri, girdiler, çıktılar veya dağıtım kanalları).”

Standard'ın 15. Maddesinde “İklim Esnekliği” başlığıyla aşağıdaki düzenlemelere yer verilmiştir:

İşletme, genel amaçlı finansal raporlama kullanıcılarının, işletmenin iklimle ilgili belirlenmiş ciddi risklerini ve fırsatlarını ve ilgili belirsizliklerini dikkate alarak, işletmenin stratejisinin (işletmenin iş modeli dahil) iklimle ilgili değişikliklere, gelişmelere veya belirsizliklere karşı esnekliğini anlamalarına olanak sağlayan bilgileri açıklar. İşletme bu açıklamayı yapamaması durumunda, iklim esnekliğini değerlendirmek için iklimle ilgili senaryo analizini kullanır. İşletme iklimle ilgili senaryo analizini kullanamıyorsa, iklim esnekliğini değerlendirmek için alternatif bir yöntem veya teknik kullanır. Nicel bilgi sağlarken, işletme münferit tutarları veya tek bir aralığı açıklayabilir. İşletme özellikle aşağıdakileri açıklar:

(a) Kullanıcıların aşağıdakileri anlamalarına olanak sağlayan iklim esnekliği analizinin sonuçlarını:

(i) 15(b)(i)(8) veya 15(b)(ii)(6) paragraflarında belirtilen etkilere nasıl karşılık verdiği de dahil olmak üzere, varsa, işletmenin stratejisine ilişkin bulguların sonuçları,

(ii) İklim esnekliğinin analizinde dikkate alınan ciddi belirsizlik alanları,

(iii) Aşağıdakiler açısından işletmenin stratejisinin ve iş modelinin kısa, orta ve uzun vadede iklimdeki gelişmelere göre uyum sağlama veya

uyarlama kapasitesi:

(1) İklimle ilgili riskleri ele almak ve/veya iklimle ilgili fırsatlardan yararlanmak için yeniden yönlendirilmek üzere sermayeyi de içeren mevcut finansal kaynakların kullanılabilirliği ve esnekliği,

(2) Mevcut varlıkları yeniden dağıtma, yeniden kullanma, iyileştirme veya hizmetten çekme becerisi ve

(3) İklimle ilgili azaltma, uyum sağlama veya iklim esnekliği fırsatlarına yönelik mevcut ya da planlanan yatırımların etkisi.

(b) Aşağıdakiler dahil olmak üzere söz konusu analizin nasıl yürütüldüğünü:

(i) İklimle ilgili senaryo analizinin kullanıldığı durumda:

(1) Değerlendirme için hangi senaryoların kullanıldığı ve kullanılan senaryoların kaynakları,

(2) Söz konusu analizin iklimle ilgili çeşitli senaryoları karşılaştırarak yürütülüp yürütülmediği.

(3) Kullanılan senaryoların geçiş riskleri veya artan fiziksel risklerle ilişkili olup olmadığı,

(4) İşletmenin, senaryoları arasında, iklim değişikliğine ilişkin son uluslararası amlaşmaya uyumlu bir senaryo kullanıp kullanmadığı,

(5) İşletmenin seçtiği senaryoların iklimle ilgili risklere ve fırsatlara ilişkin esnekliği değerlendirmede neden ilgili olduğuna yönelik bir açıklama,

(6) Analizde kullanılan zaman dilimi,

(7) Risklerin kapsamı (örneğin, senaryo analizine dahil edilen fiziksel risklerin kapsamı), yürütülen faaliyetlerin kapsamı (örneğin, kullanılan faaliyet yerlerinin konumları) ve varsayımların ayrıntıları (örneğin, işletmenin konumlarına veya ulusal ya da bölgesel düzeydeki geniş varsayımlara özgü coğrafi koordinatlar) dahil olmak ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere analizde kullanılan girdiler ve

(8) İşletmenin faaliyet gösterdiği ülkere ilişkin politika varsayımları, makroekonomik eğilimler hakkında varsayımlar, enerji kullanımı ve dağılımı, ve teknoloji de dahil olmak üzere, daha düşük karbonlu bir ekonomiye geçişin işletmeyi nasıl etkileyeceği hakkında varsayımlar.

(ii) İklimle ilgili senaryo analizinin kullanılmadığı durumda:

(1) İşletmenin iklim esnekliğini değerlendirmek için kullandığı yöntem veya tekniklerin açıklanması (örneğin, tek nokta tahminler, duyarlılık analizi veya nitel analiz),

(2) Bir dizi varsayımsal sonucu içerip içermediği de dahil olmak üzere analizde kullanılan iklimle ilgili varsayımlar,

(3) İşletmenin seçtiği senaryoların iklimle ilgili risklere ve fırsatlara ilişkin esnekliği değerlendirmede neden ilgili olduğuna yönelik bir açıklama,

(4) Analizde kullanılan zaman dilimi,

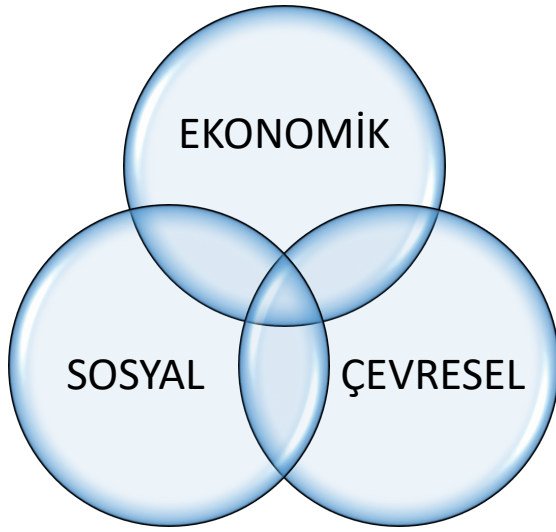
(5) Risklerin kapsamı (örneğin, senaryo analizine dahil edilen fiziksel risklerin kapsamı), yürütülen faaliyetlerin kapsamı (örneğin, kullanılan faaliyet yerlerinin konumları) ve varsayımların ayrıntıları (örneğin, işletmenin konumlarına veya ulusal ya da bölgesel düzeydeki geniş varsayımlara özgü coğrafi koordinatlar) dahil olmak ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere analizde kullanılan girdiler,

(6) İşletmenin faaliyet gösterdiği ülkelere ilişkin politika varsayımları, makroekonomik eğilimler hakkında varsayımlar, enerji kullanımı ve dağılımı, ve teknoloji de dahil olmak üzere, daha düşük karbonlu bir ekonomiye geçişin işletmeyi nasıl etkileyeceği hakkında varsayımlar ve

(7) İşletmenin iklim esnekliği stratejisini değerlendirmek için iklimle ilgili senaryo analizini neden kullanmadığına dair bir açıklama.

ESG (ÇSY) MODELİNE ESASTAN ELEŞTİRİ VE BİR ÖNERİ

ÇSY modelinde ekonomik performans ihmal edilmektedir. Ekonomik performans finansal performanstan ibaret değildir. Bir işletme ülke ekonomisine yaptığı katma değeri de ölçmeli ve raporlamalıdır. O halde bu amaçla Katma Değer Tablosu ve metrikleri de kullanılmalı ve raporlamalıdır. Buradan giderek aslında Ekonomik-Çevresel-Sosyal şeklindeki Üçlü Sonuç Tablosu daha anlamlıdır. Yönetişim bu üç boyutun herbirini kapsayan göbekte yer almalıdır. Bu anlamda oluşturduğumuz modele ilişkin şekil aşağıdadır.

SONSÖZ

Sürdürülebilirlik Raporlaması gelmişse kapıya, başka yol yok, sarılacak bu standartlara!

Not: Inbusiness dergisi Kasım 2023 sayısında kapak dosyası olarak 500 Sürdürülebilir Şirket Çizelgesi var. Hangi şirketlerin raporlama içeriklerinde hangi ölçütlere uyduklarına ilişkin tablo oldukça yararlı, salık veririm.

KUTU 1 : COP28 Zirvesi

EMRE KARTALOĞLU/TÜRMOB GENEL BAŞKANI

(EKONOMİ Gazetesi, 21.11.2023)

Günümüzde, iklim değişikliği dünya genelinde pek çok sorunu beraberinde getirerek doğal dengeleri altüst etmekte ve insanlığı yeni zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Artan sıcaklık, aşırı hava olayları, deniz seviyesindeki yükselme gibi etkiler, sadece çevre üzerinde değil, aynı zamanda ekonomi, sağlık ve güvenlik gibi hayati alanlarda da derin izler bırakmaktadır. Bu sorunlarla başa çıkabilmek ve sürdürülebilir bir gelecek inşa edebilmek için küresel çapta bir çabanın şart olduğu gün geçtikçe daha fazla anlaşılmaktadır.

Her yıl düzenlenen Taraflar Konferansı (COP) Zirvesi, küresel iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası iş birliğini artırmayı amaçlayan kritik bir etkinlik. Bu etkinlik, dünya genelindeki ülkelerin küresel iklim değişikliği stratejilerini ve politikalarını tartıştığı, değerlendirdiği ve geliştirdiği çok önemli bir konferans olma özelliğini taşıyor.

Bu seneki COP28 Zirvesi, 30 Kasım- 12 Aralık tarihleri arasında Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri'nde gerçekleşecek. Zirvede, iklim değişikliği sorunlarına odaklanarak, fosil yakıtların aşamalı olarak kaldırılması ve yenilenebilir enerjinin kullanımı gündeme alınacak.

Bilim insanları ve uzmanlar, iklim krizini bir dönüm noktası olarak değerlendiriyor ve bu soruna karşı etkili önlemler alınması gerektiğini vurguluyor.

İklim değişikliğiyle mücadelede belirlenmiş en büyük hedef, küresel ısınmayı 1.5 derece ile sınırlamak. Zirvede bu hedef için yeni küresel stratejiler ve planlar masaya yatırılacak.

İklim kriziyle başa çıkmak için tüm insanlığa düşen birçok önemli görev var. Her ülkeye, kurum, kuruluş ve mesleklere ayrı ayrı görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu noktada muhasebe meslek mensuplarının da önemli rolleri mevcut. Yatırımcılar ve diğer paydaşlar artık iklim değişikliğinin, şirketler için mali sonuçlar doğurabileceğinin farkında.

İklim değişikliği ile mücadelede muhasebe meslek mensupları, işletmeleri, hissedarları ve kamu dahil işletmelerin tüm taraflarını bilgilendirmek için raporlama ve güvence hizmetleri sağlanması konusunda kilit bir rol oynuyor.

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), muhasebe mesleğinin küresel sesi olarak, COP28 Zirvesi için Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu'nun (ISSB) küresel iklim temelini benimseme ve uygulama taahhüdünde bulundu.

ISSB'nin küresel iklim çizgisi, muhasebe mesleğinin iklim değişikliği ile mücadelede daha etkin bir şekilde rol almasına olanak tanıyor. Bu çerçevede, muhasebe mesleğinin sunduğu finansal şeffaflık ve öngörü, iklim değişikliği ile mücadeledeki küresel çabaları destekleme konusunda kritik bir unsur.

Muhasebe mesleği, şirketlerin ve yatırımcıların iklim değişikliğiyle ilgili mali riskleri anlamalarına yardımcı olarak, sürdürülebilir bir geleceğe doğru atılan adımlarda önemli bir rehber rol üstlenmektedir.

Bu nedenle, muhasebe mesleğinin katkıları, iklim değişikliği ile mücadelede küresel çözümler-

rin oluşturulmasında vazgeçilmez bir unsurdur.

KUTU 2 : EY SÜRDÜRÜLEBİLİR DEĞER RAPORU 2023

Muhasebe ve denetim sektörünün dört büyüklerinden biri olan EY (Ernst&Young), Türkiye iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik hizmetleri birimi Türkiye’den 105 şirketle görüşerek ‘İklim Değişikliğini Yavaşlatmak Finansal Performansınızı Nasıl Arttırabilir’ başlıklı 2023 Sürdürülebilir Değer Çalışması yürütmüş.

ÇALIŞMANIN SONUÇLARI

En genel sonuç iklim değişikliği konusunda eyleme geçen şirketlerin finansal performansları artıyormuş. Faydasını düşünmeden bu işlere maliyet gözüyle bakanlara duyurulur!

Raporda şirketlerin ESG (Çevresel – Sosyal – Yönetim) perspektifini kurum kültürlerine entegre etmelerinin önemi vurgulanıyor.

Ancak bu işlere kafa yoranlar ve eylemleri doyumlayıcı düzeyde mi bakalım. 105 şirketin yüzde 90’ı kamuya açık iklim değişikliği taahhüdünde bulunuyormuş. Bunların ortalama olarak emisyonları yüzde 34 azaltmayı planlıyorlarmış, ancak şimdiye dek sadece yüzde 23 azaltılmış. Anımsayalım: Dünyanın 1,5 derece için emisyon azaltım hedefi yüzde 45! Aslında 1,5 derece ısınma bile çok ya neyse! Hani yüzde 45? Biz yüzde 45 veya daha fazla azaltacağız diyenler bu 105’in sadece yüzde 27’siymiş. 105 şirketin sadece yüzde 55’i 2030 yılına dek bir emisyon azaltma taahhüdünde bulunuyormuş.

Olgunluk düzeyleri açısından bakarsak, bu araştırmaya katılan şirketlerin çoğu, taahhütlerini aksiyona dönüştürmenin ilk aşamalarında imiş, en fazla ilerleme ise ölçüm ve yönetim konularında kaydedilmiş.

Raporda bu konuda çalışma yapacak olanlar için 5 maddelik bir öneri kısa çizelgesi de var:

1. İklim değişikliği ile mücadele konusunda koyulan hedefleri gerçekleştirmek için eyleme geçilmesi
2. Sera gazı emisyonlarının hesaplanmasında veri setlerinin kritik olduğu göz önünde bulundurularak veri takibinin düzenli olarak yapılması
3. Sektörel ve sektörler arası işbirliğinin geliştirilmesi

4. Şirketlerin tedarik zinciri kapsamında alt yüklenicilerinin sürdürülebilirlik performanslarının belirlenmesi ve / veya iyileştirilmesi için etkide bulunması

5. Sürdürülebilirlik odağında uzmanların işe alınması ve yetenek gelişimine yatırım yapılması (burada yeşil yakalılar kast ediliyor elbette!)

(*): Rapora ulaşmak için link: https://www.ey.com/tr_tr/sustainability

KUTU 3: KOBİ’LER İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE GEÇİŞE YÖNELİK 5 ADIMLIK BAŞLANGIÇ REHBERİ

Accountancy Europe, Avrupa Sürdürülebilir İşletmeler Federasyonu, Avrupa Kooperatif Bankaları Birliği işbirliğiyle hazırlanan Rehber’de bu beş adım şöyle belirtilmiş:

1. Farkındalık

İlk aşama, işletmenin sürdürülebilirliği neden dikkate alması gerektiğini bilmektir. Bu, işletmenin aşağıdakilerden nasıl etkileneceğini içerir:

- İklim krizi
- İyi sosyal uygulamalara ve yönetime daha fazla odaklanma
- Mevzuat veya paydaşların bilgi ihtiyaçları ve daha geniş beklentiler

Ayrıca KOBİ’lerin işlerinin çevreyi ve toplumu nasıl etkilediğini ve eylemsizliğin ‘fırsat maliyetlerini’ de dikkate alması gerekir.

2. Geliştirme

İkinci adım, iş modelinin sürdürülebilirliğini değerlendirmek ve geleceğe yönelik sürdürülebilir bir vizyon ve stratejik hedefler geliştirmektir. Sürdürülebilirlik iyileştirmeleri için bir başlangıç noktası belirlemeye olanak tanıyan işletmeler, sürdürülebilirlik etkileri hakkında da bilgi edinmelidir.

Bu adım, işletmelerin mevcut iş modeli değer zincirinin ve temel sürdürülebilirlik konularının (potansiyel olarak bir önceliklendirme analizi dahil) değerlendirilmesini gerektirdiğinden özellikle zahmetli ve maliyetli olabilir. Bu adım, aynı zamanda daha sürdürülebilir bir modele geçişin geliştirilmesini ve planlanmasını da içerir.

3. Karar

Sürdürülebilir geçişin temel noktası, yapılan işlerin sürdürülebilir olacak şekilde ayarlanmasıdır. Bu üçüncü aşama, temel amaç ve hedefler aracılığıyla sürdürülebilir bir iş vizyonunun geliştirilmesini ve

sürdürülebilirlikle ilgili hayati öneme sahip stratejik hedeflerin ve bunlara ulaşmak için gerekli eylemlerin belirlenmesini içerir.

4. Bilgi

Sürdürülebilirlik açıklamaları (özellikle dış paydaşlara) ancak sürdürülebilirlik performans önlemleri ve açıklanacak iyileştirmeler olduğunda anlamlı hale gelir. Sürdürülebilirlik açıklamaları, şu an için Avrupa'daki çoğu KOBİ için isteğe bağlıdır. Ancak KOBİ'lerin iş ortakları belirli sürdürülebilirlik veri noktaları veya daha kapsamlı raporlar isteyebilir.

Bu tür taleplerin gelmesi durumunda daha küçük işletmelerin de hazır olması gerekir. Bu adım ister finansman sağlayıcılara, ister iş ortaklarına, tedarikçilere, düzenleyicilere veya tüketicilere yönelik

olsun, işletmenin sürdürülebilirlik ölçümlerinin ve iyileştirmelerinin hazırlanmasını ve bunların bildirilmesini içerir.

5. Sunum

Son adım olarak, iş ortakları tarafından talep edilmesi halinde, KOBİ'lerden sağladıkları bilgilerin sürdürülebilirlik girişimlerinin doğru, adil ve önemli bir yansıması olduğunu göstermeleri

istenebilir. Bu, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) kapsamında listelenen KOBİ'ler için gereklidir. Açıklanan sürdürülebilirlik bilgilerine güven duyması gereken KOBİ'lerin iş ortaklarından gelen artan bir talep olabilir. Bu her durumda işletme için bir varlık olabilir. En iyi uygulama, bir güvence hizmeti gerçekleştirmek için denetçi gibi bağımsız bir dış güvence hizmet sağlayıcısının sürece dahil olması olacaktır. Bu hizmet sağlayıcısına sahip olmak; KOBİ'lerin kendileri için belirlediği bir hedef bile olabilir

KOBİ'lerin hazırlanmak için hemen atabileceği 5 adım ise şöyle ifade edilmiştir:

1. Uzmanlara, meslek mensuplarına, bilgi noktalarına ve diğer paydaşlara ulaşım
2. İşletmenin gelecek vizyonunu yansıtmak
3. Sürdürülebilirlik bilgileriniz haritalandırın ve önceliklendirin
4. Değer zincirinizi analiz edin, önceliklendirin ve onlara ulaşın.
5. Dönüşüm hedeflerini ve önlemlerini geliştirin.

NOT: Ayrıntılı bilgi edinmek için aşağıdaki kaynağa ulaşabilirsiniz:

<https://accountancyeurope.eu/publications/5-step-starting-guide-to-a-sustainabletransition-for-smes/>

Türkçe çevirisi de TÜRMOB tarafından yayınlandı: TÜRMOB Uluslararası Yıl: 17, Sayı: 96 (Aralık 2023)

